

MISTR I. W.

1

Jedním z mála autorů vystavených uměleckých děl, jehož život a práci lze alespoň v omezené míře rekonstruovat, je Mistr I. W., tvůrce Želinského oltáře z roku 1526. Anonymní umělec je pojmenován podle monogramu I. W., kterým signoval některá svá díla. Dříve byl spojován s osobou malíře Jana Wrtilky, člena pražského malířského bratrstva, který působil v Lounech. Tento závěr však novější bádání nepřijalo.

Monogramista I. W. se narodil kolem roku 1475 na dosud neznámém místě. Po roce 1505 vstoupil do učení k malíři Lucasi Cranachovi st., který působil v saském Wittenbergu a vedl zde velký ateliér s množstvím spolupracovníků a žáků. Kolem roku 1520 se Mistr I. W. osamostatnil a založil v Čechách svou dílnu, která byla činná do doby kolem roku 1550, kdy malíř zřejmě zemřel. Sídlo mistrovny dílny nebylo zatím spolehlivě lokalizováno.

Mistr I. W. patřil k nejnadanějším žákům Lucase Cranacha st. Ve své tvorbě čerpal ze vzorů učitele a přes výrazně cranachovský styl lze v jeho díle postihnout vlastní specifika. Ta spočívají zejména v jeho smyslu pro dekorativnost a využití ornamentu nebo ve směřování k intimitě a lyričnosti zobrazovaných scén. Kromě grafických předloh Lucase Cranacha st. se Mistr I. W. inspiroval rovněž tisky Albrechta Dürera.

Mistru I. W. a jeho dílně je připisováno celkem čtrnáct děl, z nichž pět je signováno iniciálami I. W. a devět je datováno. Malby byly vytvořeny v rozmezí dvacátých až čtyřicátých let 16. století a pocházejí z široké oblasti od Plzně, přes Kadaňsko, Žatecko, Most, až po Litoměřice a Prahu. Mezi objednavatele maleb patřili členové královského dvora, vysocí církevní hodnostáři, řádový klérus a příslušníci šlechty i městského patriciátu.

Mistr I. W. a jeho díla:

- fragmenty Oltáře litoměřického, po 1520, Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích a Národní galerie v Praze
- Sebevražda Lukrécie, 1525, soukromá sbírka v Kreuzlingenu, Švýcarsko
- Judita s hlavou Holofernovou, kolem 1525, Královská kanonie premonstrátů na Strahově, Praha
- Želinský oltář, 1526, Oblastní muzeum v Chomutově
- Votivní obraz z Pšovky (Šopky), 1530 (?), Biskupství litoměřické
- Madona mezi světlicemi, po roce 1530, Královská kanonie premonstrátů na Strahově
- Predela s Veraikonem, 1537, dnes nezvěstná
- Votivní deska Kašpara Kašpárka, 1538, Západočeská galerie v Plzni
- Votivní deska mostecká, 1538, Oblastní muzeum v Mostě
- Kristus Trpitel, 1541, Staatliche Kunstsammlungen Dresden
- Zavraždění sv. Václava, 1543, kaple sv. Václava, Metropolitní kapitula u sv. Víta v Praze
- Stětí sv. Kateřiny, 1544, Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích
- Oltář se stětím sv. Barbory, tzv. Osecký oltář, kolem 1547, Národní galerie v Praze
- Povýšení měděného hada (dílna nebo okruh), před 1550, Národní památkový ústav v Ústí nad Labem

DER MEISTER I. W.

2

3

Einer der wenigen Autoren der in der Exposition gezeigten Kunstwerke, dessen Leben und Arbeit wenigsten in beschränktem Umfang rekonstruiert werden konnten, ist der Meister I. W., Urheber des Seelauer Altars aus dem Jahr 1526. Der anonyme Meister wurde nach dem Monogramm I. W. benannt, mit dem er einige seiner Werke signiert hat. Der Künstler wurde früher in der Person des Malers Jan Wrtilka vermutet, einem Angehörigen der in Laun tätigen Prager Malergilde. Die neuere Forschung ist davon abgekommen.

Der Monogrammist I. W. wurde um 1475 an einem bislang unbekannten Ort geboren. Nach 1505 trat er die Malerlehre bei Lucas Cranach d.Ä. an, der im sächsischen Wittenberg wirkte und hier ein großes Maleratelier mit zahlreichen Gehilfen und Lehrlingen leitete. Im Jahr 1520 hat sich I. W. als Meister verselbständigt und in Böhmen seine Werkstatt aufgemacht, die etwa bis 1550, seinem mutmaßlichen Sterbejahr tätig war. Der Sitz dieser Werkstatt konnte bislang noch nicht zuverlässig lokalisiert werden.

Der Meister I. W. gehörte zu den talentiertesten Schülern Lucas Cranachs d.Ä. und hat in seinem Werk auf Cranachs Vorlagen zurückgegriffen, doch kann man ungeachtet des Cranach-Stils darin seine eigenen Spezifika erkennen. Diese bestanden insbesondere in seinem Sinn für das Dekorative und die Verwendung von Ornamenten oder in einer Tendenz zu Intimität und Lyrik der dargestellten Szenen. Außer den grafischen Vorlagen von Lucas Cranch d.Ä. hat sich der Meister I. W. auch von Drucken Albrecht Dürers inspirieren lassen.

Dem Meister I. W. und seiner Werkstatt werden insgesamt vierzehn Werke zugeschrieben, von denen fünf mit den Initialen I. W. signiert und neun datiert sind. Die Gemälde wurden in einem Zeitraum zwischen den zwanziger und vierziger Jahren des 16. Jahrhunderts ausgeführt und entstammen einem weiten geografischen Bereich, der von Pilsen über Kaaden, Saaz, Brüx bis Leitmeritz und Prag reicht. Unter den Auftraggebern seiner Gemälde finden sich sogar Angehörige des königlichen Hofs, hohe kirchliche Würdenträger, Ordensgeistliche und Angehörige des niederen Adels sowie des bürgerlichen Patriziats.

Der Meister I. W. und seine Werke:

- Leitmeritzer Altar, Fragmente, nach 1520, Nordböhmisches Museum der bildenden Kunst in Leitmeritz und Nationalgalerie in Prag
- Selbstmord der Lukrecia, 1525, Privatsammlung in Kreuzlingen, Schweiz
- Judith mit dem Kopf des Holofernes, um 1525, Königliche Kanonie der Prämonstratenser auf dem Strahov, Prag
- Seelauer Altar, 1526, Regionalmuseum in Komotau
- Votivbild aus Pšovka (Šopka), 1530 (?), Bistum Leitmeritz
- Madonna zwischen Heiligen, nach 1530, Königliche Kanonie der Prämonstratenser auf dem Strahov, Prag
- Predella mit dem Schweißstuch der Veronika, 1537, heute verschollen
- Votivtafel des Kašpar Kašpárek, 1538, Westböhmisches Museum in Pilsen
- Votivtafel aus Brüx, 1538, Regionalmuseum in Brüx
- Christus als Schmerzensmann, 1541, Staatliche Kunstsammlungen Dresden
- Ermordung des Hl. Wenzel, 1543, St. Wenzelskapelle, Metropolitankapitel zu St. Veit in Prag
- Enthauptung der Hl. Katharina, 1544, Nordböhmisches Museum der bildenden Kunst in Leitmeritz
- Altar mit der Enthauptung der Hl. Barbara, sog. Osegger Altar, um 1547, Nationalgalerie in Prag
- Aufrichtung der ehernen Schlange (Werkstatt oder Umkreis), vor 1550, Nationalinstitut für Denkmalpflege, Aussig

1 Mistr I. W., Votivní obraz z Pšovky (Šopky), 1530 (?), vystaven v Galerii a muzeu litoměřické diecéze, foto Jan Brodský, 2010 / Meister I. W., Votivbild aus Pšovka (Šopka), 1530 (?), ausgestellt in: Galerie und Museum der Leitmeritzer Diözese, Foto Jan Brodský, 2010

2 Mistr I. W., Votivní deska mostecká, 1538, vystavena v děkanském kostele Nanebevzetí Panny Marie v Mostě, foto Hugo Sedláček, 2013 / Meister I. W., Brüxer Votivtafel, 1538, ausgestellt in der Dechaneikirche zu Mariä Himmelfahrt in Brüx, Foto Hugo Sedláček, 2013

3 Mistr I. W., Stětí sv. Kateřiny, vystaveno v Severočeské galerii výtvarného umění v Litoměřicích, foto Jan Brodský, 2012 / Meister I. W., Enthauptung der Hl. Katharina, ausgestellt in der Nordböhmisches Museum der bildenden Kunst in Leitmeritz, Foto Jan Brodský, 2012

BÝVALÝ KLÁŠTER FRANTIŠKÁNŮ-OBSERVANTŮ V KADANI

Kláster Čtrnácti sv. pomocníků vyrůstal uprostřed vinic za hradbami města od roku 1473 na místě starší poutní kaple stejného zasvěcení. Podle františkánských řeholí nemohl řád klášter vlastnit, spravoval jej proto král Vladislav II. Jagellonský. V roce 1474 se donátorem kláštera stal šlechtický rod Fictumů. Vladislav Jagellonský předal v roce 1481 klášter do dědičného držení Janu Hasištejnskému z Lobkovic, který byl již od roku 1469 hejtmanem Kadaně. V nedokončeném klášterním kostele byl v roce 1480 vysvěcen oltář, z něhož se dochovaly reliéfy Čtrnácti sv. pomocníků a malované trojúhelné nástavce, dnes vystavené v Národní galerii v Praze.

Kláster byl postaven v pozdně gotickém slohu, vzácné jsou zejména sklípkové klenby v obou patrech konventní budovy z devadesátých let 15. století. Klášterní kostel byl dokončen až v roce 1493, kdy byl vysvěcen v pořadí druhý oltář Čtrnácti sv. pomocníků. Z něj se dochovala vystavená socha Assumpty. Přelom 15. a 16. století byl obdobím největšího rozkvětu kláštera, který se těšil nejen podpoře Lobkoviců a Fictumů, ale také celé řady kadaňských měšťanů. Kadaňská městská kniha obsahuje mnoho záznamů o jejich odkazech na nejrůznější vybavení. Nejvýznamnější umělecká díla do kláštera objednávaly především oba zmíněné šlechtické rody. Lobkovicové se soustředili zejména na presbytář kostela, který se stal jejich pohřebištěm a který dali vyzdobit výjimečnými nástěnnými malbami a nedochovaným hlavním oltářem. Pravděpodobně objednali také vystavenou sochu sv. Šebestiána v životní velikosti. Proslulá je tumba Jana Hasištejnského z Lobkovic z roku 1516 od sochaře Ulricha Creutze. Fictumové si zřídili rodové pohřebiště v lodi kostela a objednali Želinský oltář od Mistra I. W. z roku 1526.

Po smrti Jana Hasištejnského z Lobkovic v roce 1517 nastal úpadek kláštera, posílený od dvacátých let 16. století šířením reformace. Tehdy většina mecenášů kláštera přestoupila na luterství a katolickému klášteru hrozil zánik. V tomto období vznikl v Kadani výjimečný soubor děl christologické ikonografie, z něhož dva krucifixy a socha Odpočívajícího Krista byly objednány pro klášter. Řezby reflektují napjatou náboženskou atmosféru na prahu reformace, kdy bylo vysoce aktuální téma osobní spásy a odpuštění hříchů.

DAS EHEMALIGE KLOSTER DER FRANZISKANER-OBSERVANTEN IN KAADEN

Das Kloster der Vierzehn heiligen Nothelfer ist nach 1473 außerhalb der Stadtmauern inmitten von Weingärten an der Stelle einer älteren Wallfahrtskapelle des gleichen Patroziniums aus dem Boden gewachsen. Laut der Franziskaner-Ordensregel durfte der Orden das Kloster nicht besitzen, weshalb es unter der Verwaltung Wladislaw Jagiellos, des Königs von Böhmen und Ungarn stand. Im Jahr 1474 wurde das Adelsgeschlecht der Vitzthum zum Donator des Klosters. König Wladislaw übergab das Kloster 1481 als Erbbesitz an Johann Hassenstein von Lobkowicz, der bereits seit 1469 Stadthauptmann von Kaaden war. In der unvollendeten Klosterkirche wurde 1480 ein Altar geweiht, von dem Reliefe der Vierzehn heiligen Nothelfer und gemalte dreieckige Aufsätze erhalten geblieben sind, die heute in der Nationalgalerie in Prag ausgestellt werden.

Das Kloster wurde im spätgotischen Stil erbaut, von Wert sind insbesondere die Zellengewölbe in beiden Etagen des Konventgebäudes aus den neunziger Jahren des 15. Jahrhunderts. Die Klosterkirche wurde erst im Jahr 1493 vollendet, als der in der Reihe zweite Altar der Vierzehn heiligen Nothelfer geweiht wurde. Von diesem ist die ausgestellte Statue der Mondsichelmadonna erhalten. Die Wende vom 15. zum 16. Jahrhundert brachte die Hochblüte des Klosters, das sich nicht nur der Unterstützung durch die Lobkowicz und Vitzthum erfreute, sondern auch von Seiten zahlreicher Kaadner Bürger. Das Kaadner Stadtbuch enthält viele Aufzeichnungen über deren Vermächtnisse und die verschiedensten Ausstattungstücke. Die bedeutendsten Kunstwerke für das Kloster wurden vor allem von den genannten Adelsgeschlechtern in Auftrag gegeben. Die Lobkowicz haben sich insbesondere auf das Presbyterium konzentriert, es zu ihrer Grablege ausersehen und es mit außergewöhnlichen Wandgemälden und einem nicht erhaltenen Hochaltar ausstatten lassen. Mutmaßlich haben sie auch die ausgestellte lebensgroße Statue des Hl. Sebastian gestiftet. Berühmt ist die Tumba des Johann Hassenstein von Lobkowicz aus dem Jahr 1516 vom Bildhauer Ulrich Creutz. Die Vitzthum haben ihre Familiengruft im Kirchenschiff angelegt und den Seelauer Altar vom Meister I. W. aus dem Jahr 1526 in Auftrag gegeben.

Nach dem Tod des Johann Hassenstein von Lobkowicz im Jahr 1517 setzte der Niedergang des Klosters ein, der ab den zwanziger Jahren des 16. Jahrhunderts durch die Ausbreitung der Reformation noch beschleunigt wurde. Damals ist die Mehrzahl der Mäzene zum Luthertum konvertiert, und dem katholischen Kloster drohte der Untergang. Zu jener Zeit entstand in Kaaden eine außergewöhnliche Werkkollektion mit christologischer Ikonografie, aus der zwei Krucifixe und die Statue des Christus in der Rast für das Kloster bestimmt waren. Die Schnitzwerk-Reliefe reflektieren die angespannte religiöse Atmosphäre an der Schwelle der Reformation, wobei die persönliche Erlösung und Vergebung der Sünden zu einem hochaktuellen Thema wurden.

1 Bývalý klášter františkánů-observantů v Kadani, pohled od jihovýchodu, foto Hugo Sedláček, 2013 / Ehemaliges Kloster der Franziskaner-Observanten in Kaaden, Blick von Südosten, Foto Hugo Sedláček, 2013

2 Bývalý klášter františkánů-observantů v Kadani, kapitulní síň, foto Hugo Sedláček, 2013 / Ehemaliges Kloster der Franziskaner-Observanten in Kaaden, Kapitelsaal, Foto Hugo Sedláček, 2013

3 Bývalý klášter františkánů-observantů v Kadani, pozdně gotické nástěnné malby v presbytáři kostela, foto Tomáš Rasl, 2009 / Ehemaliges Kloster der Franziskaner-Observanten in Kaaden, spätgotische Wandmalerei im Presbyterium der Kirche, Foto Tomáš Rasl, 2009

SKLÍPKOVÉ KLENBY A MÍŠEŇSKÝ STYL

1

Místem zrodu míšeňského stylu je Albrechtsburg v Míšni – unikátní palác saských Wettinů, stavěný v letech 1471–1500 podle plánů architekta Arnolda Vestfálského. Kromě sklípkových kleneb se zde nově objevila řada dalších dosud nevidaných forem, jako jsou přetínané a do zdi se vytrácející pruty v ostěních portálů, oken či u klenebních žebor, vzdušná točitá schodiště s dutou schodnicí, záclonová okna či typicky ostrý šroubovitě vinutý dekor sloupků s diamantováním.

Dekoratívni sklípkové klenby byly výtvarně velmi atraktivní, rychle se rozšířily po celém Sasku a záhy pronikly také do sousedních oblastí, zejména do severozápadních Čech. Zpočátku si je ve svých sídlech budovali výhradně významní příslušníci šlechty a duchovenstva, kteří byli politicky či kulturně spojeni s míšeňským vévodstvím. Nejstarším českým příkladem užití tohoto systému je zřícenina hradu Doubravská Hora nad Teplicemi z doby po roce 1478. O několik let později se sklípkové klenby uplatnily při veitmilovské přestavbě zámku v Chomutově. V této souvislosti vznikly rovněž ve středních Čechách ojedinělé sklípkové klenby v purkrabství hradu Karlštejna, kde Beneš z Veitmile, majitel chomutovského panství, zastával úřad karlštejnského purkrabího. Z devadesátých let 15. století pocházejí krásné sklípkové klenby a záclonová okna františkánského kláštera v Kadani. Na přelomu 15. a 16. století, kdy byl tento dekorativní klenební styl již dostupný i měšťanským objednavatelům, vznikla složitá klenba v domě čp. 9 na chomutovském náměstí. Z doby kolem roku 1520 pocházejí sklípkové klenby v předsíni a na točitém schodišti chomutovského kostela Nanebevzetí Panny Marie. Od počátku 16. století se sklípková klenba rozšířila rovněž na venkov a kromě severozápadu země byla velmi oblíbená také v jižních Čechách. Ačkoli se sklípkový systém postupně vytrácí s nástupem renesance, nebylo jeho využití výjimkou ještě kolem poloviny 16. století.

Sklípková klenba ve své nejpokročilejší podobě zcela ztrácí žebro, které bylo neodmyslitelným prvkem dosavadního klenebního umění. Na rozdíl od klasického kameného klenutí byla sklípková klenba zděná z cihel. Podle návrhu klenebního vzorce zhotovili tesaři dřevěnou konstrukci z tzv. ramenátů a připevnili ji ke zdem do požadované výše. Na konstrukci pak byly vázány cihly – nejdříve hrany a poté kápě jednotlivých sklípkových útvarů. Nakonec byla dřevěná konstrukce snesena, hotová klenba omítnuta a někdy i dekorována malovanými žebry.

1 Sklípková klenba v paláci Albrechtsburg v Míšni, 1471–1500, foto Günter Donath, 2013 / Zellengewölbe im Palast Albrechtsburg in Meißen, 1471–1500, Foto Günther Donath, 2013

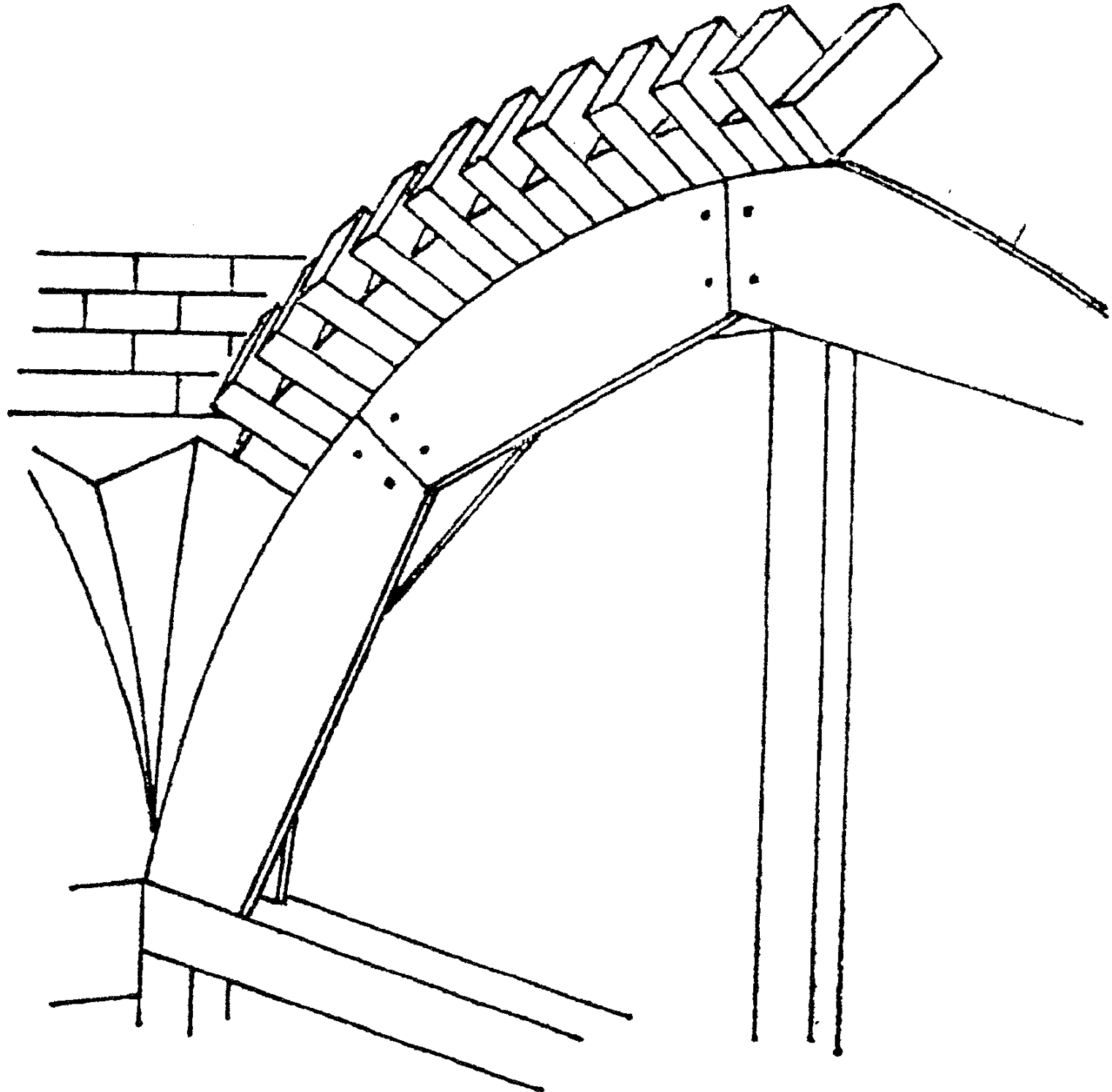
2 Sklípková klenba v domě čp. 9 na Náměstí 1. máje v Chomutově, kolem 1500, foto Renáta Gubíková, 2013 / Zellengewölbe im Haus Nr. 9 auf dem Platz des 1. Mai in Komotau, um 1500, Foto Renata Gubíková, 2013

3 Ramenát pod hranou sklípkové klenby, reprofoto: Milada a Oldřich Radovi, Kniha o sklípkových klenbách, Praha 1998, s. 129 / Gewölbelehre unter dem Grat eines Zellengewölbes, Reprografie: Milada a Oldřich Radovi, Kniha o sklípkových klenbách, Praha 1998, S. 129

ZELLENGEWÖLBE UND MEISSENER STIL

2

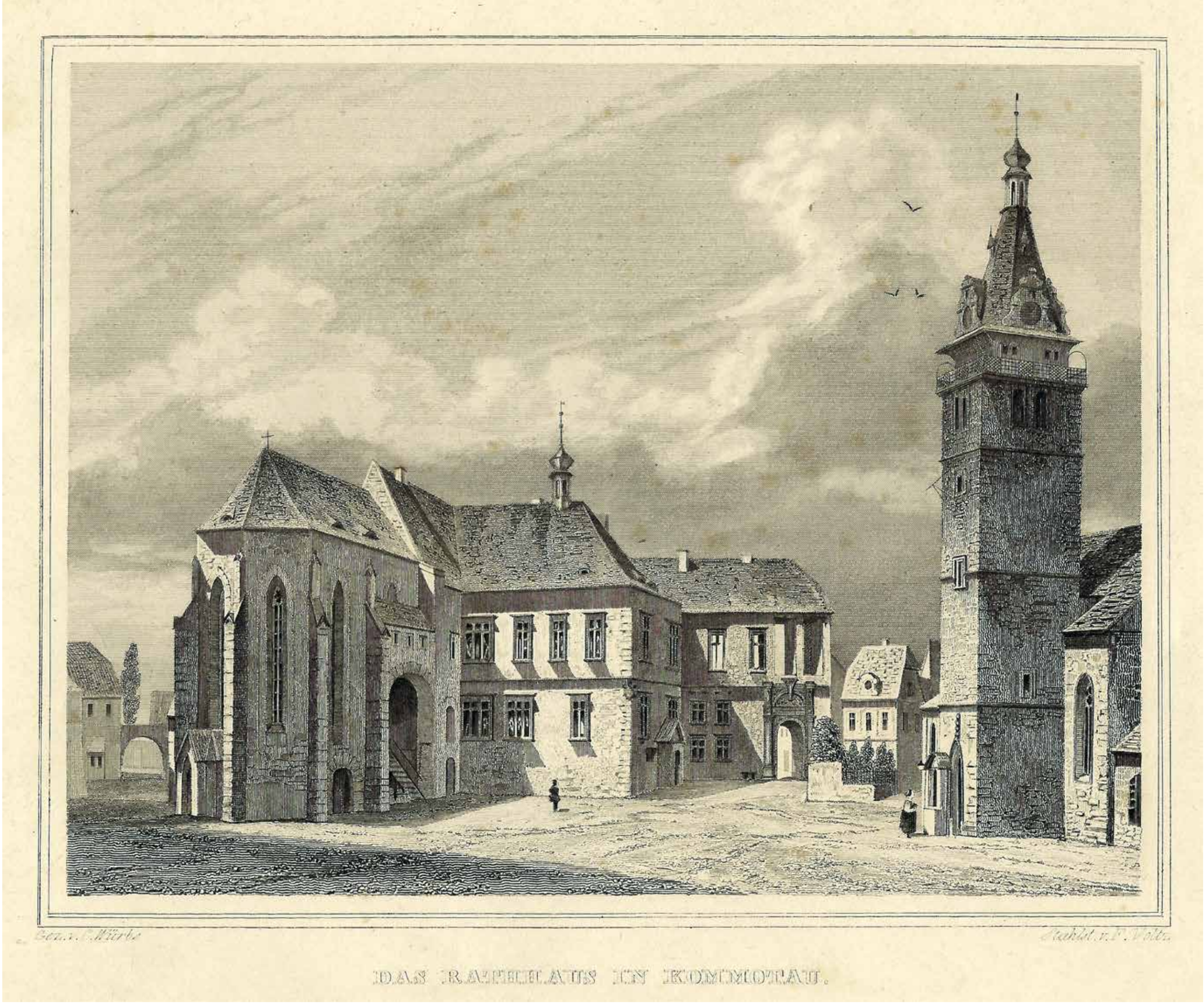
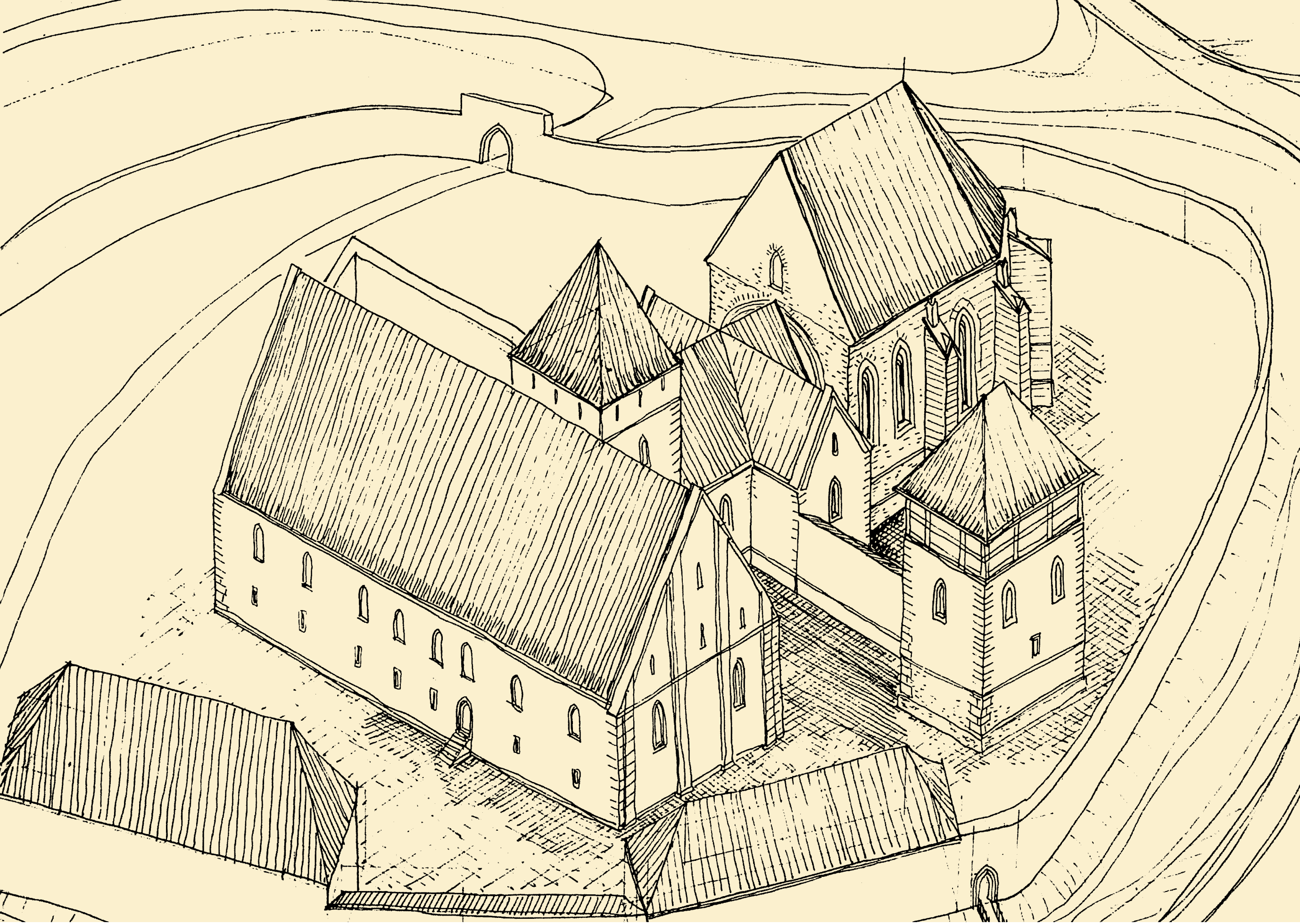
3

Als Geburtsstätte des Meißener Stils gilt die Albrechtsburg in Meißen – der grandiose und einzigartigen Palast der sächsischen Wettiner, der in den Jahren 1471–1500 nach den Plänen des Baumeisters Arnold von Westfalen erbaut worden ist. Außer den Zellengewölben sind hier erstmalig eine ganze Reihe von bislang unbekannten Formen wie etwa sich überschneidende und in der Mauer verschwindende Grate in den Portal-, Fensterlaibungen oder Gewölberippen, luftige Wendelsteine mit hohler Spindel, Vorhangbogenfenster oder das typisch scharf tordierte Säulendekor mit Diamantierung.

Die dekorativen Zellengewölbe waren gestalterisch sehr attraktiv, haben sich schnell über ganz Sachsen verbreitet und sind auch in die umliegenden Regionen vorgedrungen, insbesondere nach Nordwestböhmen. Anfänglich haben sich nur Angehörige der Aristokratie und des hohen Klerus, die politisch oder kulturell mit dem Herzogtum Meißen in Kontakt standen, Zellengewölbe in ihren Residenzen bauen lassen. Das älteste böhmische Beispiel für den Bau dieses Gewölbesystems liefert die Burgruine auf dem Teplitzer Schlossberg (Doubravská Hora) von 1478. Ein paar Jahre später wurden sie auch beim Weitmühler Umbau im Schloss von Komotau verwendet. In diesem Zusammenhang sind auch in Mittelböhmen vereinzelte Zellengewölbe aufgetaucht, etwa im Burggrafenpalast der Burg Karlstein, auf der Benesch von Weitmühl, Inhaber des Komotauer Dominiums das Amt des Burggrafen bekleidete. Aus den neunziger Jahren des 15. Jahrhunderts stammen die schönen Zellengewölbe und Vorhangbogenfenstern im Kaadner Franziskanerkloster. Um die Wende vom 15. zum 16. Jahrhundert, als dieser hochdekorative Gewölbestil auch für bürgerliche Bauherren erschwinglich wurde, ist ein solches kompliziertes Gewölbe im Haus Nr. 9 am Komotauer Marktplatz entstanden. Aus der Zeit um 1520 stammen die Zellengewölbe in Vorhalle und Wendelstein der Komotauer Mariä Himmelfahrtskirche. Ab dem frühen 16. Jahrhundert haben sich Zellengewölbe auch auf dem Land ausgebreitet und wurden nicht nur im Nordwesten Böhmens, sondern auch in Südböhmen recht beliebt. Obwohl die Zellengewölbe mit dem Einzug der Renaissance allmählich schwanden, war ihre Verwendung um die Mitte des 16. Jahrhunderts keine Seltenheit.

Das Zellengewölbe in seiner fortschrittlichsten Form verzichtet gänzlich auf die Rippe, dieses bislang unverzichtbare Element der bisherigen Gewölbebaukunst. Anders als die klassischen Steinrippengewölbe wurde das Zellengewölbe aus Backsteinen gemauert. Dem Gewölbemusterentwurf entsprechend, fertigten Zimmerleute eine Holzkonstruktion an, sog. Lehr-, Wölbgerüst oder Lehrbogen, die in der erforderlichen Höhe an den Wänden befestigt wurden. Auf diese Konstruktion wurde der Backsteinverbund von Hand gemauert – Zunächst die Grate, anschließend wurden die kerbschnittartigen Hohlräume der Kappen ausgefacht. Am Ende wurde das Lehrgerüst abgetragen, das fertige Gewölbe verputzt und manchmal auch mit aufgemalten Rippen dekoriert.

STAVEBNÍ VÝVOJ CHOMUTOVSKÉ RADNICE A KOSTELA SV. KATEŘINY

Historie budovy radnice sahá do první poloviny 13. století, kdy se zde nacházel panský dvorec Friedricha Načerata. Jeho součástí byl i raně gotický kostel svatě Kateřiny, v němž je z této doby dochována příčná loď. V roce 1252 věnoval Friedrich město Chomutov řádu německých rytířů, který dvorec přestavěl na komendu. Kolmo k západní věži kostela byl přidán řádový dům, komenda byla opevněna a do osmdesátých let 13. století byl vybudován nový presbytář kostela ve stylu klasické francouzské gotiky.

Zásadní pozdně gotická přestavba komendy na reprezentativní šlechtické sídlo probíhala od osmdesátých let 15. století, kdy byl Chomutov v majetku Beneše z Veitmile († 1496). Úprava řádového domu zahrnuje do budovy také loď i věž kostela a bylo přistavěno rovněž severní křídlo. Přestavba probíhala podle vzoru vévodského hradu Albrechtsburg v Míšni, který byl vybudován architektem Arnoldem Vestfálským v letech 1471–1500. Míšeňský styl zde reprezentují sklípkové klenby, portály s přetínanými pruty v ostění a ornamentálně stáčenými sloupky s diamantováním. Západní průčelí tohoto křídla zřejmě zdobila pro tento styl typická, avšak nedochovaná, záclonová okna. Po smrti Beneše z Veitmile pokračoval v úpravách chomutovského zámku jeho syn Šebestián († 1549), který je kolem roku 1520 dokončil.

Když v roce 1525 zámek vyhořel, nové stavební práce již probíhaly v renesančním stylu. Podoba severního traktu byla inspirována Ludvíkovým křídlem Pražského hradu z let 1508 až 1510. Z této doby pocházejí fragmenty raně renesančního portálu s kandelábovými sloupy a části terakotových architektonických prvků vystavené v sousední expozici Lapidária na Mnišském dvorečku.

Za vlády Lobkoviců v letech 1571–1594 byla upravována zejména horní dvě patra budovy. Luteránská modlitebna z roku 1575 je dnes nazývaná Rytířský sál. V místnosti zvané Klenotnice se dochovala stropní freska s námětem Tobiášovy legendy z roku 1590. Ze stejného období pocházejí také dvě panské oratoře, lobkovická krypta a nástěnné malby v kostele sv. Kateřiny.

Během požáru v roce 1598 zaniklo nejvyšší patro zámku, které nebylo nikdy obnovoeno. Po roce 1605, kdy se Chomutov vykoupil z poddanství, byl poškozený zámek postupně přebudován na reprezentativní městskou radnici. Další stavební úpravy objektu pak probíhaly v 19. a 20. století.

Die Geschichte des Rathausgebäudes reicht bis in die erste Hälfte des 13. Jahrhunderts zurück, als hier der Herrenhof des Friedrich Načerat stand. Zu diesem gehörte auch die frühgotische St. Katharinenkirche, von der aus jener Zeit das Querhaus erhalten geblieben ist. Im Jahr 1252 widmete Friedrich die Stadt Komotau dem Deutschen Ritterorden, der diesen Hof zu seiner Kommende ausgebaut hat. Rechtwinklig zum Westturm der Kirche wurde das Ordenshaus angefügt, die Kommende wurde befestigt und bis in die achtziger Jahre des 13. Jahrhunderts wurde ein neues Presbyterium im Stil der klassischen französischen Gotik erbaut.

Der grundlegende spätgotische Umbau der Kommende zu einem repräsentativen Adelssitz setzte in den achtziger Jahren des 15. Jahrhunderts ein, als sich Komotau im Besitz des Benesch von Weitmühl (†1496) befand. Die Herrichtung des Ordenshauses führte zur Einbeziehung von Kirchenschiff und -turm in den Bau, außerdem wurde auch ein Nordflügel angelegt. Der Umbau verlief nach dem Vorbild der herzoglichen Albrechtsburg in Meißen, die der Baumeister Arnold von Westfalen in den Jahren 1471–1500 errichtet hatte. Den Meißener Stil verraten hier die Zellengewölbe, Portale mit überschneidenden Graten in der Laibung und die ornamental tordierten Säulchen mit Diamantierung. Die Westfront dieses Flügels wurde offensichtlich von den für diesen Stil typischen, allerdings nicht erhaltenen Vorhangbogenfenstern geziert. Nach dem Tod des Benesch von Weitmühl fuhr sein Sohn Sebastian (†1549) mit der Umgestaltung des Komotauer Schlosses fort, die er um das Jahr 1520 vollendet hat.

Nachdem das Schloss 1525 abgebrannt war, wurden die Wiederaufbauarbeiten bereits im Stil der Renaissance angegangen. Die Gestalt des Nordtrakts war vom Ludwigsflügel auf der Prager Burg aus den Jahren 1508–1510 inspiriert. Jener Zeit entstammen auch die Fragmente des Renaissanceportals mit den Kandelabersäulen und ein Teil der Terrakotta-Bauelemente, die in der benachbarten Exposition des Lapidariums auf dem sog. Mönchshof zu sehen sind.

Unter der Herrschaft der Lobkowitz während der Jahre 1571–1594 wurden vornehmlich die beiden Oberschosse des Gebäudes hergerichtet. Der lutheranische Betsaal aus dem Jahr 1575 wird heute Rittersaal genannt. In dem Schatzkammer genannten Raum ist ein Deckenfresko aus dem Jahr 1590 zum Thema der Tobiaslegende erhalten. Aus der gleichen Zeit stammen auch zwei herrschaftliche Oratorien, die Lobkowitz-Krypta sowie die Wandmalereien in der St. Katharinenkirche.

Beim Brand von 1598 ist das Obergeschoss vernichtet und anschließend nie wieder aufgebaut worden. Nach 1605, nachdem sich Komotau aus der Hörigkeit freigekauft hatte, wurde das beschädigte Schloss nach und nach zu einem repräsentativen Rathaus umgebaut. Weitere Umbauten sind dann im 19. und 20. Jahrhundert gefolgt.

1 Komenda řádu německých rytířů v Chomutově na konci 14. století, kresebná rekonstrukce Jaroslav Pachner, 2013 / Kommende der Deutschordensritter in Komotau am Ende des 14. Jahrhunderts, zeichnerische Rekonstruktion Jaroslav Pachner, 2013

2 Veitmilovský zámek v Chomutově kolem roku 1520, kresebná rekonstrukce Jaroslav Pachner, 2013 / Das Weitmühler Schloss in Komotau um 1520, zeichnerische Rekonstruktion Jaroslav Pachner, 2013

3 C. Würbs, Pohled na radnici v Chomutově, kolem 1850, rytina, Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. O 443 / C. Würbs, Blick auf das Rathaus in Komotau, um 1850, Stich, Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. O 443